

FROUKJE SANTING

ROMAN

Meral

Meral Kaya is huisarts in een artsenpraktijk in Amsterdam. Als kind migreerde ze vanuit Centraal-Turkije naar Nederland. Haar ouders zijn gelovig, maar tijdens haar jeugd werd zelden over religie gesproken. Meral verbaast zich dan ook over de toegenomen vroomheid van haar Turkse landgenoten.

Als arts is Meral vooruitstrevend en open, thuis is ze echter minder vrijzinnig. Ze laat toe dat haar echtgenoot Bilal hun zoon Ismail zijn strikte Turkse normen en waarden oplegt, waarop Ismail van huis wegloopt en zich voor korte tijd aansluit bij de islamitische Gülenbeweging.

In een poging vader en zoon te verzoenen haalt Meral haar zoon over nog eenmaal mee te gaan naar Turkije. Daar wordt ze gedwongen de balans te zoeken tussen haar achtergrond en haar overtuigingen.

‘Met veel kennis van zaken schrijft Froukje Santing al jaren zeer genuanceerd over de Turks-Nederlandse cultuur. Haarscherp ziet zij de verbanden, verhoudingen en gevoeligheden binnen de Turks-Nederlandse gemeenschap. Ze maakt de lezer deelgenoot van deze dilemma’s uit het echte leven.’ – Sinan Can, documentairemaker en journalist

FROUKJE SANTING (1956) studeerde Wereldreligies in Leiden en Islam in de Moderne Wereld aan de Universiteit van Amsterdam. Ze woonde zeventien jaar in Turkije, als correspondent voor *NRC Handelsblad* en het *Radio 1 Journaal*. Momenteel werkt ze als schrijver, publicist en journalist voor o.a. *De Groene Amsterdammer* en *Wordt Vervolgd*. Froukje Santing publiceerde eerder twee non-fictieboeken. *Meral* is haar romandebuut.

www.uitgeverijjorlando.nl

9 789493 081413

MERAL

Wil je op de hoogte blijven van de boeken van Uitgeverij Orlando? Meld je dan aan voor onze nieuwsbrief op www.uitgeverijorlando.nl, of volg ons op Facebook, Twitter of Instagram.

FROUKJE SANTING

Meral

uitgeverij
ORLANDO

© 2020 Froukje Santing

Vertaling Nâzim Hikmet door Wim van den Munkhof,
Mensenlandschappen, De Geus, 1995

Omslagontwerp Bij Barbara

© Omslagfoto's lilawa.com (gezicht) en
Olha Rohulya (weiland)

© Foto auteur Chris van Houts

Zetwerk Pre Press Media Groep, Zeist

ISBN 978 94 93081 64 2

NUR 301

www.uitgeverijorlando.nl

Voor Dilek, Hasan, Isa, Elif, Folkert en Renée
die me in hun hoofd en hart lieten rondstruinen,
en Han die me zonder morren liet gaan.

Yaşamaya Dair 2

Yani, nasıl ve nerede olursak olalım
hiç ölmeyecekmiş gibi yaşanacak...

Over Leven 2

Dus in welke toestand, op welke plek ook
moet je leven als ging je nooit dood...

– Nâzim Hikmet (1901– 1963), Turks dichter

‘Jezelf [ ] opsluiten om een boek te schrijven is natuurlijk iets anders dan met een spandoek de straat op te gaan, maar het doel is hetzelfde: een realiteit tonen die verstopt was, die we voorheen niet zagen.’

– Eduard Louis in *de Volkskrant*

‘Het grootste deel van de tijd vergissen we ons in de ander. Daarom moet je boeken lezen. Literatuur is een van de weinige plekken waar je mensen met tederheid kunt bekijken.’

– Leïla Slimani in *NRC*

‘De vrijzinnige en seculiere stemmen zijn kwetsbaar en minder zichtbaar. Maar ze zijn er wel – we moeten beter leren kijken en luisteren.’

– Paul in *NRC*

PROLOOG

Meral veegt het zand weg dat op het graf van haar vader in Kayseri is gestoven. Hoewel het al enkele jaren geleden is dat hij overleed, vraagt ze hem in gedachten nog altijd om raad. Hoe anders had het afgelopen jaar kunnen lopen als hij er nog was geweest? Hij had vast wél tot Bilal kunnen doordringen. *Baba* had zijn schoonzoon ervan kunnen overtuigen dat zijn koppige vasthouden aan de Turkse normen en waarden er júst voor zorgde dat zijn gezin uiteenviel. Met zijn levenservaring had hij het vermeende gebrek aan respect van een zoon voor zijn vader in een ander perspectief kunnen plaatsen, iets waarin zij als echtgenote en als moeder gefaald heeft.

Ze legt de bloemen die ze nog steeds in haar hand hield op het graf. Haar lippen vormen geluidloos de woorden: *Baba*, ik weet niet of ik met Bilal getrouwd kan blijven als hij zijn kind blijft afwijzen.

Het moet allemaal nog z'n plek krijgen, maar het nieuwe leven van haar zoon is een steeds groter onderdeel van het hare geworden. Misschien wel het belangrijkste deel.

DEEL EEN

I

Nadat Meral de vuile vaat in de afwasmachine heeft geschoven, schuift ze de vitrage opzij en tuurt door het keukenraam. De stille straat baadt in het zonlicht. Ze houdt van de Nederlandse zomeravonden. Alsof een onzichtbare mensenhand zich verontschuldigt voor de zoveelste grijze dag en in de laatste lichturen de dimmer balorig voluit draait. Terwijl ze de waterketel vult, glimlacht ze om haar dwaze gedachte. Haar oog wordt naar haar auto getrokken in een van de rechte parkeervakken voor het huis. Het dak is ondergescheten door een patatduif. Witte plakaten op de zwarte lak. De saaiheid mag dan van haar nieuwbouwwijk afdruipen, in haar beleving breken de blokken doorzonwoningen dwars door ruimte en tijd heen. Ze verbinden haar met haar eerste levensjaren in Anatolië. Ze denkt aan hoe ze met een afgunstig soort ongeduld opkeek naar dorpsgenootjes die al genoeg verjaardagen hadden gevierd om toegelaten te worden tot de lagere school. Jongens en meisjes, in haar herinnering nauwelijks hoger dan een turf, die allemaal hetzelfde schooluniform droegen: het ene wat valer van kleur dan het andere, afhankelijk van het aantal broertjes en zusjes dat hun al voor was gegaan. Maar wat er al allemaal in die hoofdjes aan de gang was, verschilde op dezelfde manier van

elkaar als de levens achter de voordeuren van de rijtjeshuizen in haar woonwijk: hetzelfde maar niet identiek.

Door de jaren heen is ze bevriend geraakt met de burens en een ander Nederlands gezin in de straat. Gezamenlijk vieren ze verjaardagen. Verspreid over een paar straten achter hen woont een vast clubje vriendinnen: drie Turkse buurvrouwen afkomstig uit Yozgat, Kayseri en Kars. Af en toe organiseert een van hen een damesuitje en in de dagen voor de ramadan koken ze gezamenlijk extra lekkere gerechten voor deze feestelijke periode.

‘Meral, heb je even?’ Bilal, haar man, klapt zijn laptop dicht en zet hem op de salontafel.

Ze schenkt de thee in en loopt met de volle glazen naar de woonkamer. Ze verstart een moment, zijn vraag klonk alsof er iets niet goed is, maar zakt dan onderuit op de bank en vleit haar hoofd op zijn schoot. De rits van zijn gulp drukt in haar achterhoofd. Als ze samen in de stad lopen mag zij een arm bij hem inhaken, maar hij weigert haar hand vast te houden. Geen intimiteit in het openbaar.

De vingers van diezelfde hand haken zich nu in haar haren. ‘Ben je vandaag naar de kapper geweest?’

‘En bij de schoonheidsspecialiste. Je vindt het toch altijd fijn als ik er goed uitzie als we op vakantie naar Turkije gaan?’

In de eerste jaren van hun huwelijk babbelden ze niet zo makkelijk met elkaar. Door haar studie medicijnen kende ze veel mensen. Als ze een bekende op straat tegenkwam en een praatje maakte, sloeg bij Bilal – net als bij mensen die bij een lift staan en ongeduldig nog een keer op de knop drukken – al snel de onrust toe. En de jaloezie. ‘Hebben jullie het tien minuten lang alleen maar over het ziekenhuis gehad?’ Elk gesprek dat ze met een voor hem onbekende voerde, werd op een goudschaaltje gewogen. Elke blik geëvalueerd.

‘Door mijn jaloezie te tonen, laat ik mijn liefde voor jou blijken,’ kaatste hij stevast terug als ze er vaag iets over opmerkte, zijn armen defensief voor de borst gevouwen.

Ze stoorde zich aan zijn bezitterige gedachten, maar hield verder haar mond. Over zoiets praat je niet, zoiets voel je aan. Bovendien is het niet haar stijl om alles zo confronterend uit te spreken.

De laatste jaren is hij lossier geworden, maar de verwijten dat ze zichzelf niet genoeg blootgeeft, zijn gebleven. Hij weet niet altijd wat er in haar omgaat, met wie hij van doen heeft. Maar hoe kan ze die kloof in zijn gedachten dichten als hij negen van de tien keer niet thuis geeft als zij verwacht dat hij doorvraagt, of op zijn minst belangstelling toont.

‘Het ziet ernaar uit dat mijn contract niet wordt verlengd.’ Hij zegt het in het Turks. Dat doet hij vaker als hij zich opwindt. Dan spreekt hij als een Turk: gepassioneerd en met overwicht. Ook al is zijn Nederlands heel redelijk, het lukt hem niet altijd om zich precies uit te drukken. Ze ziet het ook in de spreekkamer in haar huisartsenpraktijk. Op momenten van verdriet, verlangen of zwaarmoedigheid neemt de moedertaal het over. De taal waarvan ze de woorden als hun broekzak kennen. Woorden die niet verkommeren in de doolhof van de nieuwe taal. Die troost en kracht geven.

‘Waarom mag je niet blijven?’ Ze komt abrupt overeind.

‘Het is me niet helemaal duidelijk. Mijn Nederlands... misschien?’ Hij kijkt haar met een mengeling van woede en verslagenheid aan. ‘Migranten worden eerder de laan uitgestuurd dan Nederlanders.’

‘Dat klopt, maar...’

Er valt een ongemakkelijke stilte. Voor Meral is de keuze tussen slachtoffer blijven of in actie komen nooit moeilijk. Als immigrant doe je altijd méér dan je best, luidde het credo van

haar vader. ‘Tast niet in het vreemde rond, leer je te handhaven in hun dominante cultuur.’ Misschien heeft ze gemakkelijk praten. Zij kwam als kleuter naar Nederland, Bilal op zijn twintigste, als uitwisselingsstudent, en het kostte hem de nodige moeite om de taal te leren die zij op school al onder de knie had gekregen.

Ze herinnert zich als de dag van gisteren hoe eenzaam en geïsoleerd zij zich had gevoeld toen ze, samen met *anne* en haar jongere broer Hasan, vanuit hun dorp in Centraal-Anatolië naar Amsterdam was verhuisd. Ze was vijf jaar oud, sprak geen woord Nederlands, maar het maakte haar ook bijzonder: dat nieuwe Turkse meisje, dat was zij. Er zaten geen andere Turkse kinderen in haar klas. In de woonwijk waar haar vader een ruim huis van nog geen tien jaar oud had gehuurd, kon je de Turken op de vingers van één hand tellen.

Haar vader werkte eerst bij de autoassemblagefabriek van Ford, en toen zijn gezin naar Nederland kwam was hij postbesteller. Hij kende de naam van elke straat in Amsterdam. Ook later, als ze in de stad ergens moest zijn, vroeg ze steevast haar vader de weg. De laatste tien jaar werkte hij als postsorteerder. En samen met haar moeder, die analfabeet is, maakte hij in de avonduren kantoren schoon. Het kostte hem steeds meer moeite om zich op zijn werk staande te houden. Hij werd afgekeurd met rug- en psychische klachten. Daarna had hij kanker gekregen. Nog elke dag is ze hem dankbaar voor het feit dat hij haar had gestimuleerd te gaan studeren.

Bilal heeft zijn handen achter zijn hoofd gevouwen. Zijn ogen tasten stil en vijandig het plafond af. ‘Ik heb me ingeschreven voor een cursus. Vandaag de dag wordt een exponentiële hoeveelheid data in de cloud opgeslagen. Een nieuwe IT-vorm die zich razendsnel ontwikkelt.’ Zijn stem klinkt hard en vlak. Hij kijkt haar niet aan als hij verderpraat. ‘De IT-branche

behoort tot de snelst groeiende sectoren in Nederland. Over een paar maanden heb ik vast weer een baan.'

Meral wil tegen hem zeggen dat hoe hij zijn IT-kennis ook opvijzelt, hij de man blijft die diep vanbinnen de afstand tot Nederland niet wenst te overbruggen. Ze zoekt koortsachtig naar voorbeelden hoe ze hem duidelijk kan maken dat hij een andere man is als hij van het Nederlands naar het Turks overschakelt. Alsof hij in andere werelden, in andere sferen staat. Waarom zoekt hij immers stevast een excuus om niet mee te gaan naar feestjes met voornamelijk Nederlanders? En als hij na de nodige aansporingen van haar kant een enkele keer toch instemt – hij is haar partner – gedraagt hij zich afstandelijk. Als een man die na al die jaren nog steeds verdwaalt in hun taal en omgangsrituelen.

Maar ze houdt zich in. Ze heeft morgen een drukke dag, de laatste voor de jaarlijkse vakantie naar Turkije. Spanningen thuis neemt ze mee naar haar werk. Ze moet zich dan extra inspannen om met genoeg aandacht en geduld naar haar patiënten te luisteren. In haar hoofd blijft ze koortsachtig zoeken naar manieren om het op te lossen.

Ze staat op van de bank. 'Het is heel rot voor je, maar wacht nou maar af wat er gebeurt. Verstandig dat je je inschrijft voor een IT-cursus, maar misschien kun je ook een taalcursus voor gevorderden volgen? Het komt wel goed, het komt vast allemaal goed,' zegt ze op de betrokken en toch luchtige toon waarop ze wanhopige mensen in haar spreekkamer kalmeert. Terwijl ze het lege theeglas van hem aanneemt, kust ze hem vluchtig op de mond.

'Ik ga alvast naar boven.'